

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1-3.

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci, cooperative și întreprinderi Lei 1500—; pt. particulari Lei 800—; pentru funcționarii publici și particulari Lei 500—. În străinătate Lei 2000—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare cm. Lei 20—

Fondator: **Dr. CORNEL DIAČONOVICH.**

Redactor responsabil: **Dr. Mihai Velicu**

Sumarul:

Banca „Crișana” din Brad. — Funcțiunea economică și socială a asigurărilor private. — Economate de aprovizionare. — Băncile din Banat. — Puterea financiară a pieței ardelenene. — Bursa.

Banca „Crișana” din Brad.

Banca „Crișana” din Brad, înființată în anul 1891, a împlinit cu sfârșitul anului 1940 vârsta de 50 ani. Aceasta aniversare, mai ales după o activitate atât de rodnică, banca ar fi sărbătorit-o după cum s'ar fi convenit, dacă nu ne-am fi aflat în plin războiu. Și cum războiul nu numai că nu s'a sfârșit, dar nu putem și nici azi, când se va termina, — astfel directorul general al Băncii „Crișana”, d-l Ion Ghișa, pentru cinstirea operei și a vredniciei înaintașilor, — cum se exprimă d-sa în prefață, — a redactat și tipărit o scurtă, dar foarte interesantă monografie a Băncii.

Am citit cu multă plăcere și bucurie broșura de 120 pagini a d-lui Ghișa. D-sa are păreri foarte judicioase asupra trecutului băncilor românești din provinciile de dincoace de Carpați, atunci când schițează situația lor dinainte de eliberarea noastră și când se ocupă de efectele legii conversiunii datorțiilor.

Felul cum a luat ființă Banca „Crișana” este identic cu acela al oricărei bănci românești din provinciile ciscarpatine, chiar dacă

nu a stăpânit acea însuflețire, cu care se mândresc pe bună dreptate zărăndenii d-lui Ghișa.

Pentru a face mai ușor înțeleasă atmosfera din Zărandul frumoaselor tradiții românești, regiune în care a luat ființă și și-a desfășurat activitatea Banca „Crișana”, — d-l Ghișa schițează trecutul aceluși colț de pământ eroic românesc și reușește a lăsa o mișcătoare impresie asupra cititorului.

După arătarea felului cum a fost înființată Banca „Crișana”, d-sa trece la descrierea începerii și dezvoltării activității ei. Reproduce și primul bilanț încheiat la 31 Decembrie 1891, care cuprinde un total de 15.142.77 florini la active! Se înșiră felul de operațiuni bancare cultivate, dovedind că deja în anul al 2-lea, s'a acordat o dividendă de 5%, iar după depozite spre fructificare s'a acordat 5-6%.

Se pomeneșc unele greșeli fatale cauzate în primii ani de activitate, de altruismul conducătorilor, cari în dorința de a face bine, trecuseră la un moment dat pe al doilea plan interesele băncii, care ar fi fost dusă într'o imobilizare totală, dacă nu interveneau la timp experții financiari. Această îndrumare sănătoasă coincide cu data intrării d-lui Ioan Ghișa, harnicul și priceputul director de azi al Băncii „Crișana”. (Acest lucru îl spunem noi cei ce cunoaștem banca și apreciem activitatea binecuvântată a d-sale, autorul principal al consolidării și dezvoltării băncii, până la starea înfloritoare din prezent).

După ce combăte demagogia partidelor politice pe care a înfruntat-o banca în diferite

epoce de transformări politice, sociale și economice, autorul monografiei amintește prietenii băncii, între cari a numărat pe toți preoții, dascălii și fruntașii luminați ai satelor, reliefând, în special legăturile plăcute din zilele noastre, dintre Banca „Crișana” și soc. minieră „Mica”.

Face o deosebită impresie tabloul binefacerilor și contribuțiilor băncii pentru interese obștești românești, între cari reliefăm în deosebi sumele și donațiunile de tot felul acordate Liceului gr. or. român din Brad (azi Liceul „Avram Iancu”).

Cu strângere de inimă citește omul schițarea situației economice a Zărandului atât de sărac, unde abia ajung 9 jug. cad. de pământ cultivabil la 10 țărani și chiar după progresul realizat în 50 de ani, „tot al 24-lea Român are 1 păreche de boi, tot al 76-lea are o păreche de juncani, tot al 4-lea o vacă și tot cam al 4-lea câte o oaie ori o capră” și că „sunt prea mulți și de aceea cari nu au niciun animal, nici măcar o pisică pe lângă casă”, — ca să folosim cuvintele d-lui Ghișa.

Din această populație românească, tot al 21-lea locuitor e debitorul și tot al 77-lea deponentul Băncii „Crișana”.

La cap. XII se face o recapitulare a progresului economic realizat de regiunea (Zărandul), în care și-a desfășurat Banca „Crișana” activitatea. Autorul face constatarea, că „avem motive juste de a fi mulțumiți nu numai de ceea ce am realizat întru consolidarea acestei cetăți economice românești, care e Banca „Crișana”, ci și de binele, ce l-am făcut cu mijloace puține și de opera constructivă, ce am înfăptuit-o” (pag. 80).

Întru sprijinirea acestei concluzii, noi scoatem câteva date din tabloul dela sfârșitul broșurii, cu privire la principalele operațiuni din cei 50 ani de activitate.

În acest interval de timp s'au scontat poarte în valoare totală de 1,858.627.266.— Lei, s'au acordat împrumuturi cu garanție ipotecară în valoare de Lei 752,349.207.—, împrumuturi pe obligațiuni cu garanți Lei 89,350.098.—, împrumuturi pe gajuri (lombard) Lei 1,919.868.—, iar în cont curent Lei 1,017.233.505.—, deci un total de operațiuni (principale) de Lei 3,719.479.944.— într'o activitate de 50 de ani, începută cu 5.860.— Florini în Iunie 1891!

Regretăm numai neînțelegerea dintre Banca „Crișana”, care merită toată considerațiunea și între Banca Națională, neînțelegere, la care se face aluziune la pag. 39 și pag. 63. Banca

„Crișana” care nu a vândut forțat averea nici unui debitor (pag. 56), care a făcut trecerea dela valuta coroanei ungare la aceea a Leului românesc, cu atâta prudență și înțelegere patriotică; care a suportat și ponosul conversiunii datoriilor; care a cucerit terenul dela toate băncile neromânești din raza sa de activitate, până la destiințarea lor sau constrângerea la dispariție definitivă; care a realizat tot ce a realizat ea, — merită considerațiunea nelimitată a oricărui bun român.

Găsim, că monografia Băncii „Crișana”, atât pentru munca ce o înfățișează, cât și pentru iscusința redactării ei (disconsiderând prea multele greșeli de tipar), merită toată atențiunea factorilor chemați, cari cu certitudine o vor găsi vrednică de o recompensă morală!

VERAX.

Funcțiunea economică și socială a asigurărilor private.

Vieța economică este alcătuită din unități comerciale, industriale, bancare, agricole, cu organizare proprie. Unitățile acestea poartă numele de întreprinderi economice.

În producțiune, întreprinderile economice au un rol hotărîtor, ele grupând într'o singură unitate cei trei factori: natura, munca și capitalul, cari, izolați sunt neproductivi.

De aceea știința economică consideră întreprinderea ca al patrulea factor important al producțiunii.

Ființa întreprinderilor comerciale este proprie diferitelor unități care stau la baza vieții economice.

Proprie, ca organizare și nouă, ca creațiune este și instituția asigurărilor, despre ale cărei funcțiuni economice și sociale, mă ocup, sumar, în rândurile acestea.

Instituția asigurărilor s'a impus ca o completare a organizării social-economice, precum și ca un mijloc de educație economică a popoarelor.

La Români, instituțiunea asigurărilor a fost cunoscută încă din prima jumătate a veacului trecut, când pe feri-

torul național activau numai întreprinderi străine. Abia în a doua jumătate a secolului trecut, la 1868 în Ardeal și la 1871 în România liberă, poporul nostru și-a creiat întreprinderi proprii de asigurare.

Ce au înțeles Românii noștri prin înființarea instituției private de asigurare, se poate vedea clar, din spicuirea ce o fac dintr'un raport premergător fundărei unei societăți de asigurare proprie poporului nostru:

„Scopul nostru este să întemeiem pe de o parte o instituțiune de folos obștesc, pe de altă parte să creăm o instituțiune care să fie oarecum o completare a organismului nostru economic și social, o instituțiune care să închege și mai bine rândurile acestui organism.

„Să întemeiem o astfel de societate pe acții, din care specula și interesele particulare, de orice natură ar fi ele, să fie excluse”.

Instituția de asigurare, ca unitate economică a celui de al patrulea factor al producției, este cunoscută din veacul al XVII-lea. Cu toate acestea la Români, abia după două secole o întâlnim. Să vedem de ce.

Două sunt cauzele principale care au împiedecat pătrunderea și popularizarea ideii de asigurare, în timpurile mai vechi, la poporul Român.

Întâiu, problema asigurărilor s'a pus în statele comerciale, industriale: Italia, Germania, Anglia, Franța, etc. În țările agricole, abia în veacul trecut întâlnim organizate asigurările private.

La noi, în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, s'a pus problema asigurărilor.

Al doilea, instituția asigurărilor este un produs al civilizației moderne, care are de scop ajutorarea vieții economice și sociale. Și cum contactul poporului Român cu binefacerile civilizației moderne a fost destul de târziu, e explicabilă întârzierea acestei inovații de covârșitor interes economic și social.

Avem astăzi o puternică organizație a asigurărilor private, în cadrul căreia activează societăți indigene și întreprinderi străine, mai cu seamă din Germania și Italia. Importanța acestor factori, a asigurărilor de tot felul, în economia națională este incontestabilă.

Cu toate acestea poporul nostru e încă refractar ideii de asigurare. De ce? Pentru că neamului nostru îi lipsește educația economică generală. Până acum, noi consideram comerțul, industria și meseriile, ca îndeletniciri *nedemne*. De aceea le-am ocolit decenii de-a rândul. A fost o mare greșală, a cărei consecințe ne-a costat multe suferințe. Să nădărdim, că odată cu desăvârșirea românilor economiei naționale, după începutul de acum, poporul nostru va primi și educația economică necesară. Abia atunci ideea de asigurare va prinde rădăcini puternice în masele largi ale satelor noastre, putând și țărani români să tragă foloasele acestui însemnat factor economic, ca și în statele din Occident.

Înainte de a trece la dezvoltarea funcțiilor economice și sociale pe care le prezintă asigurările private, ca titlu de informație citez originea organizării instituției asigurărilor sub forma modernă a contractului de asigurare, — iar nu ca ajutor mutual, de unde își are izvorul ideea de asigurare și care se întâlnește la cele mai primitive popoare, care, pe bază de solidaritate și mutualitate conveneau să contribuie în comun la acoperirea unui risc, cam în felul acesta: „dacă lupii sau tigrii ar ataca o caravană, ceilalți sunt obligați să contribuie pentru a-l despăgubi pe el sau pe urmași”. Asemenea învoiri de ajutor pe baza de solidaritate și mutualitate se întâlnesc destule din cele mai îndepărtate vremi.

În Europa problema asigurărilor s'a pus pe la sfârșitul veacului al XI-lea când începe dezvoltarea orășenească, organizarea meseriilor pe bază de bresle și corporații, odată cu reglementarea producției, iar întâiul contract — poliță — de asigurare, poartă data de 1347 și s'a redactat la Genova.

În sens modern însă, primele societăți de asigurare apar pe la 1666 în Anglia, în urma unui incendiu catastrofal care a distrus trei pătrimi din orașul Londra.

Până în secolul al XVII-lea numai persoane individuale s'au ocupat de asigurări. Cele mai dezvoltate și primele asigurări au fost cele maritime.

În România cea dintâi societate de asigurare „Dacia” azi „Dacia Româna”

datează dela 1871. Important este și faptul că această întreprindere a fost prima societate anonimă din țară. Ar fi să amintesc că în Ardeal, la Sibiu, a luat naștere încă la 1868 societatea de asigurare „Transsylvania”, fondată de Români și Sași în părți egale. După 1897 societatea „Transsylvania” a trecut în întregime în mâinile conașionalilor noștri sași și și-a păstrat acest caracter până azi.

La 1911 Românii ardeleni pun baze, tot la Sibiu, unei instituții proprii de asigurare sub numele de „Banca Generală de Asigurare” devenită după unire „Prima Ardeleană” una din cele mai puternice societăți de asigurare indigenă din România.

După acest scurt istoric, să vedem acum cari sunt principalele funcțiuni economice și sociale care au făcut din asigurare un factor atât de însemnat prin efectele produse în viața popoarelor:

a) *Asigurarea ca factor de ajutor în producția bunurilor.* Întreprinzătorii producători de bunuri menite să satisfacă nevoile consumatorului, au în față enorme riscuri posibile și nesigure, o mulțime de întâmplări neprevăzute. Ba se schimbă gustul consumatorilor și în felul acesta întreprinzătorul suportă riscul pierderii bunurilor produse și care nu le-a putut plasa. Alte riscuri amenință valorile întreprinșate în producție. În general ele se pot evita în total sau în parte. Incendiul și trăsnetul constituie riscul cel mai însemnat. Acestea amenință distrugerea totală a producției de bunuri destinate consumului.

Deci numai la gândul acestui risc inițiativa întreprinzătorului se stinge. Dar consumatorul are nevoie de bunuri, de care nu se poate lipsi. O necesitate creează pe alta, astfel necesitatea de a produce a dat naștere asigurării. „Asigurarea aduce un serviciu important prin aceea că înlocuiește necunoscutul, care paralizează inițiativa economică”.

b) *Asigurarea și creditul.* Între asigurare și credit există o legătură strânsă. Asigurarea ieftinește creditul. Iată cum: împrumuturile de capital se fac pe bază de ipotecă sau gaj, care dă ce-i drept — o garanție suficientă. Să presupunem însă că nu există asigurarea. Acela care împrumută capitalul, cu toată ipoteca ce are, va fi mereu cu teama că întâmplân-

du-se un incendiu, care poate nimici obiectul ipotecat sau gajat, își pierde capitalul. E normal deci ca în cazul acela să pretindă o dobândă mult mai mare, mai urcată. Vedem că dobânda e în funcție de modul de apreciere a riscului, care se face de fiecare individ sau capitalist. Existând asigurarea creditul devine mai ieftin.

Nu numai atât, fără asigurare salariile vor fi mai mici, iar prețul mărfurilor mai urcat. De ce? Producțiunea are loc prin colaborarea capitalului cu munca omului și cu bogățiile naturale. Ori, dacă unul din factorii de producție este mai scump, e natural să fie și costul produsului final mai urcat.

c) *Asigurarea și întreprinșarea capitalului.* Din cele de mai sus se poate vedea că asigurarea produce o întreprinșare a capitalului mult mai intensă, în producția bunurilor. Ea înlesnește întreprinzătorului procurarea capitalului necesar afacerilor inițiate. Căci acela care nu dispune de un capital mare, nu va putea face o fabrică și deci nice afaceri, atunci când nu ar exista asigurarea. Numai oamenii foarte bogați ar putea construi fabrici, ar putea produce bunuri necesare consumului, care, chiar dacă s'ar întâmpla să ardă fabrica, ei dispunând de capitaluri imense, ar putea-o reconstrui.

În felul acesta, fără asigurare, productivitatea ar fi mult redusă, iar costul bunurilor fiind mai mare, implicit traiul ar fi mai scump, deci viața mai grea.

Existând asigurarea toate acestea sunt înlățurate, ea acoperind diversele riscuri în schimbul unei prime de asigurare, care intră în gestiunea întreprinderii.

Prin asigurare capitalul capătă o întreprinșare mai intensă, servind activității economice și progresului social.

d) *Asigurarea creează capitalul mobil.* Am văzut cum asigurarea înlesnește întreprinșarea capitalurilor în întreprinderi. Dom vedea însă, în cele ce urmează că asigurarea, de data asta, cea de viață, este creatoare de capital. Iată cum. Capital se chiamă banii investiți pentru a ajuta producțiunea, și nicidecum banii de sub saltea, care produc scăderea prețurilor și agravează depreșiunile economice. Asigurarea de viață

este o economie forțată producătoare de capitaluri mobiliare. Și acestea sunt mult mai importante în economia națională decât capitalurile agonisite în natură, tot prin mijlocul economiei. Nevoile societății fiind schimbătoare, satisfacerea lor necesită suficiențe capitaluri mobiliare, care prezintă din punct de vedere economic o superioritate, în sensul că poate fi întrebuintat în momentul când se ivește nevoia și în felul cum cere acea nevoie. Deci, în afară de economisirea obișnuită, care se face la bănci sau la casse de economii, asigurarea de viață este și ea o instituție creatoare de capital mobil. Deosebirea între asigurarea de viață și economisire este că asigurarea de viață creează capitalul în momentul pentru care este destinat. Căci cine are o asigurare de viață, indiferent de timpul când moare, adevărat mai de vreme sau mai târziu, în momentul morții se formează capitalul, care va servi la acoperirea nevoilor familiei, urmașilor.

Productivitatea muncii unei națiuni depinde de cantitatea de capital, de care dispun indivizii care o compun. E clar, că fiind capital mult, vor fi mașini și unelte moderne, care ușurează munca și sporesc producția. Acestea aduc urcarea salarelor muncitorilor și pun la dispoziția consumatorilor produse sau bunuri pe prețuri convenabile și de calitate superioară. Iată deci cât e de mare importanța asigurării de viață, ca mijloc de formare de capital mobil.

e) *Importanța morală a asigurării de viață.* „Asigurarea de viață este un act mai altruist decât economisirea, este o expresiune specială a sentimentului altruist, de iubire a omului pentru familia lui. Asigurarea de viață are deci meritul de a promova sentimentele de familie și ca atare, are o deosebită importanță morală.

Sentimentul, instinctul, iubirea de familie, este fundamentul pe care s'a construit civilizația modernă.

Importanța morală a asigurării de viață constă în aceea că, din dragostea părinților față de copiii lor, cei dintâi s'au privat bucurărilor de o parte din produsul muncii lor, numai pentru a-și vedea copiii înstăriți. Numai așa s'au putut aduna capitalurile și mijloacele de producție care au permis o dezvoltare

rapidă a civilizației. Buna stare a unui popor aduce cu sine progresul culturii. La toate acestea asigurarea de viață și-a avut și continuă a-și păstra rolul principal în promovarea sentimentului de familie.

f) *Rolul social al asigurării.* „Libera circulație între clasele sociale este caracteristica societății moderne“. Aici asigurarea de viață are un rol social important. Ea ajută curentul de ascensiune socială. Un copil, grație asigurării pe care o primește își poate face studiile sau se stabilește mai ușor într-o profesie. În tot cazul asigurarea de viață împiedică sărăcia, în sensul că printr-o asigurare, urmașii sunt împiedecați să meargă în jos și ajutați să se mențină la nivelul la care au fost. Alt element social al asigurării este faptul că ea micșorează atât paguba producătorului, cât și a economiei naționale, când din cauza incendiului se distrug întreprinderi producătoare de bunuri indispensabile consumului. Asigurarea ajută — atunci când există — refacerea obiectului incendiat, redându-l productivității. În același timp înlătură șomajul, care s'ar prelungi dacă producătorului iar lipsi mijloacele reconstrucției. (Citatele sunt din Introducere în tehnica asigurărilor de M. S.).

Am redat aici, în linii generale, câteva elemente mai de seamă, din care se poate constata importanța economică și socială ce o prezintă asigurările de tot felul, în viața popoarelor. Se poate ușor observa, că din necesitatea de a produce bunuri, s'a născut nevoia asigurărilor,

Găsesc potrivit să reproduc în acest loc, cuvintele pline de înțeles și de adevăr, ale unui distins economist ardelean, ca argument puternic în susținerea celor de mai sus:

„Instituțiunea asigurărilor îndeplinește și o utilă funcție etică. Contribuția aceasta etică se manifestă prin stimularea calităților de sobrietate și de cumpătare a caracterului. În învălmășagul de instincte vicioase și de înclinațiuni pătimăse spiritul de economie — care activează prin contractarea asigurărilor de viață — spiritul acesta de economie înfărește virtuțile morale, creatoare de valori sociale. Crușarea produce cumpătare.

Cumpătarea ofelește caracterul, iar caracterul ofelii este fundamentul moralei".

Ar fi să mai insist asupra spiritului de economie, care asigură conservarea, consolidarea, permanentizarea bunurilor materiale, averii naționale și deci puterea de rezistență a popoarelor. Poate e de prisos această paranteză, întru cât spiritul de economie nu poate fi și nice n'a fost vreodată combătut în valoarea ce o prezintă pentru progresul omenirii.

(Va urma).

ION OPRİȘ.

Economate de aprovizionare.

Cea mai arzătoare chestiune în existența unei familii de funcționari este azi, fără îndoială, partea materială, și în aceasta în primul loc problema alimentară, vestimentară și de combustibil.

Scumpetea mereu crescândă a îndemnat pe funcționari la tot mai insistente și tot mai dese cereri pentru ameliorarea salarelor. Dar s'a dovedit că urcarea salarelor nu aduce nicio îmbunătățire în relațiunea prefurilor, căci după fiecare urcare de salariu a urmat concomitent o urcare a prefurilor, așa că funcționarul oricum și ar fi dat silința, rămânea cu salariul în urma prefurilor și în cursa aceasta disperată nu putea ajunge niciodată la nivel cu prefurile, necum să le întrecă. O nemulțumire generală a cuprins întreaga clasă socială a funcționarilor și mai cu seamă a funcționarilor de stat căci nici în vremuri normale nu erau alintăți cu cine știe ce lefuri adementitoare.

În materie de salarizare întreprinderile particulare se alintă în genere inițialivel statului, și se orientează după criteriile acestuia. Abia după ce statul a procedat la urcarea salarelor, încep și întreprinderile să reacționeze. Dar inițialiva statului s'a dovedit până acuma nesatisfăcătoare în privința stopării prefurilor fiindcă cercul vicios, urcare de salariu — urcare de prefuri, a continuat mai departe.

Într'un trecut mai apropiat, statul s'a decis să urmeze alte drumuri. S'a hotărât să nu mai continue cu urcarea salarelor, ci în loc de aceasta să distribuie funcționarilor alimente și alte lucruri de primă necesitate. S'au și alocat fonduri mari pentru scopul acesta și întreprinderile au fost îndrumate să urmeze acest exemplu. S'au înființat deci economate în toate centrele țării, căci să împlinescă greaua misiune a aprovizionării.

Ne-am găsit deci în fața unui nou organ economic cărui trebuia dat o organizare corespunzătoare.

Un economat numai atunci poate umplea un gol, dacă poate aproviziona pe membrii săi în mod continuu mai eficient și mai bine decât dacă aceștia s'ar aproviziona în mod particular de pe piață. Conform principiilor curente economatele ar și trebui să poată face lucrul acesta, deoarece

oferind o clientelă compactă, numeroasă și continuă, și comerciantul poate plasa marfa sa cu un rizic mult mai mic. Din păcate, împrejurările au adus cu sine, ca mărfurile să se găsească pe piață în cantități foarte limitate, așa că economatele sunt ținute a le aduce câteodată din mari îndepărtări, ceea ce scumpește cu transportul în mod enorm mărfurile.

Cu toate aceste economatele, cu mijloacele pecuniare importante și legăturile pe care le au cu factorii de producție și de administrație, sunt totuși în situația să acționeze mai eficient ca un particular, dacă sunt conduse de persoane corecte, cu trageră de inimă pentru binele obștesc, și cu priceperea cuvenită.

Pe lângă toate acestea, economatele trebuie să aibe și o organizație bine condusă și controlată. Spre acest scop un economat trebuie să cuprindă două secțiuni: 1. Secțiunea aprovizionării; 2. Secțiunea distribuției. Contabilitatea și magazia trebuie strict separate ce privește personalul de manipulație și alt personal decât al magaziei să nu aibe acces la mărfuri, decât în caz de control. Personalul care administrează cele două secțiuni amintite mai sus asemenea trebuie să aibe atribuții deosebite și calificarea necesară de specialitate. Pe lângă calitățile obișnuite de un funcționar, șeful aprovizionării trebuie să fie o persoană energică, gata a prinde momentul unei hotărâri importante. Iarăși pentru a putea face aceasta, se mai cere ca să aibe libertatea acțiunii, căci dacă depinde în hotărârile sale de aprobarea prealabilă a unui for superior, poate scăpa ușor momentul unei cumpărări favorabile, datorită timpului pierdut cu câștigarea aprobării. De sigur că trebuie să aibe și spirit negustoresc pentru a aprecia conjunctura favorabilă.

Dela un șef al Distribuției se cer asemenea o serie de calități proprii unui comerciant cu veche practică. Înainte de toate trebuie să cunoască felul mărfurilor și înmagazinarea lor corespunzătoare, pentru a le feri de alterare. Trebuie să aibe multă răbdare cu clientela care în cazul nostru special e cu mult mai pretensivă decât într'o magazie particulară. Aceasta nu numai la modul cum e servită ci și ce privește calitatea ba chiar și ambalarea mărfurilor.

Trăim într'o epocă unde mărfurile nu mai sunt în abundența normală, și fiecare au teamă să nu sufere lipsă. Din cauza aceasta funcționarul cumpără de multe ori și mărfuri de carti momentan nu are nevoie, urmând unul instinct de stocaj inerent vremurilor. Distribuitorul are deci obligația să vegheze, ca mărfurile să fie distribuite egal, după norme bine stabilite, între toți funcționarii. Se va impune deci să introducă o raționare severă și justă.

Un metod bun pentru a delătura multe reclamațiuni, este introducerea de cartele pentru uzul intern al societății. Atunci se pot ușor fixa rațiile pentru fiecare marfă, avându-se în vedere numărul de persoane aparținătoare fiecărui cap de familie. Cartelele acestea asigură o aprovizionare justă precum și controlul și bunul mers al distribuției.

Pe calea aceasta se face și o educație a consumatorilor în sensul unei discipline colective,

care în alte țări s'a cultivat cu mult înainte de război, și a contribuit în mod decisiv la supraviețuirea multor lipsuri cauzate de război.

Ce privește evidența și contabilitatea economatului sunt necesare următoarele registre :

Registru de magazine, în care se deschide câte un cont pentru fiecare fel de marfă, cu coloane de intrare și ieșire. Legea cere să se țină un registru special de intrare a mărfurilor, elaborat de Ministerul Economiei Naționale.

Facturile trebuie ținute în dosare separate, și strict controlate ce privește timbrarea lor. Notele de transport și scrisorile de trăsură C. F. R. trebuie timbrate cu timbrul de chitanțe și cel excepțional asupra valorii transportului. Facturierul-registru, trebuie vizat de judecătorie.

Se mai ține și un registru pentru cheltuieli, specificat după categorii, cum ar fi salariile, cheltuielile de manipulare, magazinaj etc.

Cartea Mare trebuie să fie în concordanță cu registrul de magazine, registrul de cheltuieli și cu registrul de partizi ai debitorilor, dacă s'au făcut vânzări și pe credit.

Legea prevede că întreprinderile sunt obligate să furnizeze angajaților mărfurile cu prețul lor de cost plus cheltuielile. Lipsurile normale provenite din manipularea și conservarea mărfurilor sunt suportate de întreprindere. Diferențele aceste se trec la întreprindere în contul „Cheltuieli de administrație” și sunt libere de impozit.

Dacă întreprinderea distribuie mărfurile funcționarilor sub prețul de cost, suma ce rezultă ca diferență, se impune cu impozitul de 10%.

Distribuția are să se facă pe bază de bonuri cu file numerotate și vizate de percepție conform legilor fiscale. Bonurile trebuie timbrate cu 5% și întocmite conform celor folosite în comerț. Se cere să fie eliberate pe numele cumpărătorului.

Pentru funcționarea unui magazin de aprovizionare este necesară și autorizarea „Comitetului Sanitar”.

La anumite epoci (la jumătate sau fine de an) se întocmesc inventare. Despre lipsurile constatate să drezează procese verbale.

Înființarea și organizarea economatelor este azi la ordinea zilei, și rezultatele pe care le vor da, depinde mult de măsura în care vor fi observate normele arătate mai sus în mod sumar.

MERCATOR.

Băncile din Bănat.

O condiție esențială pentru agricultură, pentru punerea în valoare a bogățiilor prime din Bănat pe calea industrializării, ca și a valorificării lor a fost organizarea în trecut a capitalurilor în bănci mari mici și mijlocii. Încă acum jumătate de secol Românii își adună micile economii și înființează în cursul timpului vreo 20 de mici institute bancare în aproape toate târgușoarele românești, care aveau menirea să păstreze și fructifice economiile românești și să finanțeze agricultura și

meseriile, sau mica industrie abia înfiripată la orașe. Existase aproape vorba, că unde este un protopop cu față, e gata și băneșuța avându-l pe protopop președinte și pe ginerele avocat, ca director. În această ambianță de familie s'au născut aceste culturi de rezistență națională, unde se urzeau și se formau sistematice planurile pentru acapararea averilor funciare străine. Cum s'ar zice, băneșuțele de pe atunci mici cum erau, își aveau o politică economică locală cu un program bine definit. Bănci populare nu existau, ci locul acestora îl țineau aceste mici cetățuți cu caracter burghez, care urmăreau să ne dea o pătură țărănească și o clasă mijlocie înstărită.

Cam aceeași structură bancară o aveau și Șabli din satele Bănatului cu deosebirea, că economia lor se baza pe o puternică rețea de cooperative.

În timpul acesta în orașele Bănatului s'au dezvoltat bănci mijlocii burgheze cu capitaluri locale, care apoi au devenit în bună parte evreiești, având, ca scop să finanțeze comerțul și industria acestei provincii. Așezarea regimului românesc pe aceste meleaguri ne-a găsit pe noi români, în plină evoluție economică la sate, cu o industrie și comerț la orașe de care eram cu totul străini.

Două posibilități s'au deschis regimului românesc la descălecarea apei: sau să fortifice mica burghezie locală aflată în marș pentru cucerirea pas cu pas a comerțului și industriei, sau să pornească acțiunea economică de sus în jos, încurajând și cultivând marea industrie și comerțul, indiferent de originea și naționalitatea lui.

Politicianismul oportunist a învins și cu el centralismul economic. Un compromis tacit se încheiease între conducerile din București și cele străine de dincoace de Carpați, care a dus apoi:

1. La recunoașterea concernelor evreo-maghiare în Bănat.
2. La introducerea sistemului sucursalelor marilor bănci aici.
3. La abandonarea totală a rețelei micilor bănci românești din Bănat.

În timp de aproape un sfert de veac am combătut și am urmărit și constatat consecințele funeste ale acestui sistem pentru economia noastră națională. Nu vom insista asupra mascărilor de tot soiul, ci fixăm doar atât, că aproape toate cele 20 de bănci mici locale sunt astăzi sau desființate, sau lichidate, sau se găsesc într-o agonie.

Regimul sucursalelor dirijate din marile centre nu ne-a putut servi de suport în ofensiva economică locală, căci odată cu dispariția micilor bănci, noi am pierdut și unitatea de conducere economică românească în Bănat nu numai la orașe, dar și la sate.

(Din „Curierul Bănatului“).

Puterea financiară a pieței ardelenne

Ultimele evenimente financiare întâmplăte pe piața provinciei de dincoace de munți, temporar redusă în spațiu, ne impun o constatare deosebit de îmbucurătoare.

La sfârșitul anului 1942, mai multe întreprinderi private din Ardeal, dintre care amintim pe Banca Albina din Sibiu, Prima Ardeleană de Asigurări Sibiu, Banca Centrală pentru Industrie și Comerț, din Turda, Fabrica de sticlă din Turda și Dacia Traiană din Sibiu, și-au sporit simțitor capitalul social, prin o nouă emisie, la care au participat de o parte vechii acționari, iar de altă parte s'a dat posibilitatea de participare la capitalul social la noul membrii. Ținându-se seamă de imperativul vremurilor de acum, s'a dat deosebită atenție intereselor românești.

Am reținut din prospectele de emisie publicate și bine a fost sublinierea faptului, că sporurile de capitalul sociale convenite nu se datorează de loc unor nevoi tehnice ale instituțiilor respective, ci:

— întâi, s'a dat ascultare cererilor insistente a vechilor acționari de a se mări capitalurile sociale și

— al doilea, s'a creștat Românilor ardeleni, un prilej greu de întâlnit, să participe în număr cât mai mare la aceste puternice și serioase organizațiuni economice private, care stau în slujba poporului nostru, mai cu seamă în teritoriul lor de activitate.

Considerând că în același timp și-au urcat capitalul social și câteva din cele mai mari întreprinderi particulare din țară, ca Societatea de Telefoane și Banca Românească, la care au participat prin subscripții importante și Români ardeleni, cu atât mai întemeiată este constatarea ce o facem de pe urma acestui neașteptat succes, încă delă întâia emisie.

După cât se pare subscripțiile au întrecut cu mult capitalul oferit.

Au participat la noua emisiune toți Români ardeleni, tot ce poporul nostru are mai bun astăzi, dela intelectuali, profesori, preoți, medici, ingineri, avocați, învățători și până la meseriași, țărani, muncitori, funcționari etc.

A fost aceasta dovada acelei solidarități naționale, atât de caracteristică poporului nostru de dincoace de Carpați, înainte de celălalt război. Iată deci importanta constatare ce se impune. Poporul român din Ardeal, înconjoară cu dragoste și încredere instituțiile sale economice, care decenți de-a rândul au stat în slujba lui. Din acest exemplu se poate deduce opera de real folos obștesc a instituțiilor private, care nu se bazează numai pe interesul de câștig și pe egoismul individual.

Scopul Românilor ardeleni a fost în trecut, să întemeieze întreprinderi de folos obștesc, în care specula și interesele particulare să fie excluse.

În dragostea cu care poporul nostru a rămas atât de prompt subscripțiilor oferite, găsim confirmarea activității lor în scopul înalt. Nu poate

fi vorba aici în Ardeal de capitaliști mari. Capitalul social al oricărei întreprinderi particulare, proprie neamului nostru, e împărțit în mil de mâini. Sunt nenumărați aceia cari posedă una, două, sau trei acțiuni. În acest fapt constă soliditatea și sistemul propriu al întreprinderilor private ardelenne, care au corespuns poate totdeauna interesului colectiv, prin funcțiunile lor practice economice, sociale și naționale.

Nouile majorări de capitaluri au redat acum caracterul pur ardelenesc și aceluia, cari după 1918, în parte l-au pierdut.

Asemenea acte de solidaritate națională pe teren economic, sunt demne de trecutul poporul nostru și ele ne deschid drumul unor noi perspective în viitor.

Să ne arătăm demni de încrederea poporului, este porunca ceasului de față, în economia națională.

ION OPRIS

Bursa

pe timpul 20. I. — 1. II. 1943

La încheierea anului trecut se părea că Bursa noastră a intrat în sfârșit într-o epocă de vioiciune și de refacere. Acțiunile, atât cele bancare cât și cele industriale, arătau tendință frumoasă de urcare și volumul afacerilor era în creștere. Domina un optimism remarcabil și în bursă au apărut amatori de diferite acțiuni cari până acum nu s'au arătat în încănta ei. Era o tendință de a scoate banii din ascunzător și de a-i plasa în circuiul normal al vieții economice.

Tendința aceasta îmbucurătoare a fost însă fără continuare, așa încât în luna Ianuarie, Bursa a devenit iarăși foarte calmă și multe din valori cari în Decembrie, au arătat o creștere remarcabilă, au dat iarăși înapoi. Slăbirea aceasta însă nu e considerată de cei înșiși ca de lungă durată, ci numai de un fenomen trecător, cauzat poate de evenimentele politice în legătură cu situația de pe frontul de est.

Pentru ca cititorii noștri să și poată face o idee mai precisă despre cele relatate mai sus, dăm în continuare un tablou comparativ despre mișcarea unor valori mai căutate:

	Cursul la începutul lunei Ianuarie 1943	Cursul la începutul lunei Februarie 1943
Înzestrarea mari	Lei 73.50	Lei 70.50
" mic	" 67 —	" 64 —
Reînregistrarea	" 63.25	" 63.25
Astra Română	" 5.250	" 4.500
Creditul Miner	" 1.880	" 1.800
I. R. D. P.	" 655	" 560
Gaz Metan	" 2.950	" 2.600
" Mica "	" 1.770	" 1.630
" Reșița "	" 1.670	" 1.530
Creditul Industrial	" 1.425	" 1.650
S. R. D.	" 4.800	" 4.050
S. T. B.	" 4.650	" 4.250
Telefoane	" 2.400	" 2.275
Nitrogen	" 1.760	" 1.600
B. N. R.	" 17.000	" 16.500
Banca Com. I. Rom.	" 430	" 430
Banca Românească	" 1.175	" 1000
Banca de Sc. a R.	" 500	" 400
" Albina " Sibiu	" 500	" 500